

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх
справ

Факультет № 6

Кафедра кримінального права та кримінології

ЗАТВЕРДЖЕНО

На засіданні кафедри
кримінального права та
кримінології

протокол № 1 від 30.08.2024 р.

Завідувач кафедри

Микола ПАХНІН

Канібер Юрій Миколайович

АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ (ОК.06)

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Кафедра	Кафедра кримінального права та кримінології https://univd.edu.ua/uk/dir/2019/kafedra-kryminalnogo-prava-ta-kryminologii--fakultet--6-)
Контактний телефон	+38 057 739 80 78 (роб.)
E-mail	ku-pd.fpmk@ukr.net

Офіційна назва освітньо-професійної програми	Правоохоронна діяльність (Правоохоронна діяльність) – Law Enforcement (Law Enforcement)
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський) рівень (7 рівень Національної рамки кваліфікацій; 2 цикл вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти)
Галузь знань	26 Цивільна безпека
Спеціальність	262 Правоохоронна діяльність
Статус дисципліни	Обов'язкова компонента освітньої професійної програми, вивчається у 2 семестрі I курсу навчання.
Обсяг дисципліни в кредитах ECTS/ годинах	3 кредити ECTS (загальний обсяг – 90 год.)
	аудиторна робота: 30 год. для денної форми навчання або 8 год. для заочної форми навчання, з них:
	лекції: 14 год. для денної форми навчання або 4 год. для заочної форми
	практичні заняття: 16 год. для денної форми навчання або 4 год. для заочної форми навчання
	самостійна робота: 60 год. для денної форми навчання або 82 год. для заочної форми навчання
Час і місце проведення навчальної дисципліни	Аудиторія та час проведення заняття згідно розкладу
Консультації з навчальної дисципліни	Аудиторні консультації: аудиторія згідно графіку консультацій. Он-лайн-консультації: письмово в системі дистанційного навчання Moodle або електронною поштою викладача

Мета вивчення дисципліни

оволодіння слухачами магістратури: знаннями про наукові й методичні засади кримінологічного аналізу злочинності, його співвідношення з кримінальним аналізом; знаннями про види, форми, джерела кримінологічної інформації, способи, методи її збирання, опрацювання, використання; знаннями про багатогранну природу феномену злочинності; знаннями про філософські, загальнонаукові та спеціальні наукові підходи, методи аналізу детермінаційного комплексу злочинності, окремих кримінальних правопорушень, впливу ситуації на криміногенез, а також про особистість злочинця й жертву кримінального правопорушення, методи і напрями кримінологічної роботи з ними; вмінням використовувати різні способи виявлення, збирання, аналізу та узагальнення кримінологічної інформації під час вирішення практичних задач; вмінням складання аналітичної довідки, візуалізації кримінологічної інформації; вмінням складання кримінологічного прогнозу; навичками оцінки стану

Завдання вивчення навчальної дисципліни	формування у слухачів магістратури системи знань, умінь та навичок аналізу й прогнозування злочинності на основі сучасних досягнень науки у сфері пізнання природи, детермінаційного комплексу злочинності, особливостей ситуативної й особистісної криміногенези та віктимогенези, прогнозування соціальних процесів і явищ на основі методів узагальненого сценарію, екстраполяції, експертних оцінок тощо, а також індивідуального кримінологічного прогнозування задля удосконалення превентивного змісту діяльності органів і підрозділів Національної поліції, підвищення її соціальної ефективності.
Форми та види проведення навчальних занять	Форма навчання – денна або заочна. Види навчальних занять: лекції, практичні заняття, самостійна робота
Самостійна робота	Опрацювання рекомендованої літератур
Необхідне обладнання	Мультимедійне обладнання (ноутбук та проектор), комп'ютерне забезпечення з виходом у мережу Інтернет.
Індивідуальні завдання	Реферати, доповіді, наукові роботи
Контроль	Поточний та підсумковий контроль Поточний : опитування на практичних заняттях; участь в дискусіях, обговоренні доповідей, рефератів; підготовка рефератів та доповідей, тестування, виконання самостійних робіт. Критерії оцінки поточного контролю викладач повідомляє на першому занятті та перед кожними оцінюванням.

**Інтегральна компетентність,
загальні компетентності,
спеціальні (фахові)
компетентності**

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері правоохоронної діяльності та/або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

ЗК.1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК6. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК8. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ФК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.

ФК2. Здатність забезпечувати законність та правопорядок, безпеку особистості, суспільства, держави в межах виконання своїх посадових обов'язків

ФК3. Здатність виявляти та аналізувати причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, вживати заходи для їх усунення

ФК5. Здатність давати кваліфіковані юридичні висновки й консультації в конкретних сферах юридичної діяльності

ФК 6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію

ФК 9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

ТЕМА № 1. Поняття, види та методика кримінологічного аналізу злочинності

Поняття кримінологічного аналізу злочинності. Характеристика основних й додаткових елементів предмету кримінологічного аналізу. Види кримінологічного аналізу: за характером, спрямованістю, часовим виміром.

Поняття кримінального аналізу. Співвідношення кримінального та кримінологічного аналізу. Методики кримінального аналізу ILP (Intelligence Led Policing) та SOCTA (Serious and Organized Crime Threat Assessment): зміст, можливості, європейський досвід та можливості використання в Україні.

Джерела кримінологічної інформації: поняття, види, способи виявлення та опрацювання.

Методика аналізу злочинності. Характеристика філософських та загальнонаукових парадигм і методів кримінологічного аналізу. Характеристика статистичних, соціологічних, психологічних методів кримінологічного аналізу. Кримінологічний експеримент: поняття, види, правила проведення. Кримінологічна експертиза як форми

ТЕМА № 2. Наукові засади кримінологічного аналізу злочинності

Поняття та ознаки злочинності. Наукова дискусія щодо природи злочинності. Критичний аналіз статистичного, діяльнісного, системного, інституційного, конструктивістського підходів. Інтегративний підхід до розуміння феномену злочинності.

Злочинність і час: онтологія і метафізика кримінологічного аналізу. Фронтирна злочинність: поняття, ознаки.

Вимірювання стану злочинності. Система показників стану злочинності. Рівень злочинності і судимості, індекси (коефіцієнти) злочинної інтенсивності та активності, динаміка злочинності, способи (базисний, ланцюговий) та показники (абсолютний приріст, темп приросту, темп зростання, середні величини темпів приросту і зростання) її обчислення, структура (соціально-демографічна, кримінально-правова, кримінологічна), географія, топографія й ціна злочинності. Сфери та можливості їх застосування.

Латентна злочинність: поняття, види, причини, методи встановлення,

ТЕМА № 3. Теоретико-прикладні засади аналізу детермінації злочинності: аналітика, прогностика

Поняття детермінант та детермінації злочинності. Характеристика методологічних засад аналізу детермінації злочинності: парадигми діалектичного детермінізму (закони всезагального універсального зв'язку, діалектичного протиріччя, розвитку, рівноваги, принципи системності та історизму у їх кримінологічній інтерпретації), феноменологія, філософія екзистенціалізму, соціального конструктивізму. Види діалектичних зв'язків між явищами та процесами: кримінологічна інтерпретація.

Пізнавальні орієнтири кримінологічного аналізу в умовах постмодерних суспільств: злочинність кризового типу, передумови соціальної сингулярності, деструкція, фрагментація габітусів, гібридизація, еклектизація соціальних підсистем, інститутів, практик, симуляція соціальної реальності, маргіналізація, прекарізація суспільств.

Аналіз наукових теорій детермінації злочинності: антропологічні, психологічні, соціологічні, економічні, природничі теорії. Дискурсивно-комунікативна теорія детермінації злочинності.

Класифікація детермінант злочинності. Аналіз детермінант сучасної злочинності в Україні.

Trauma studies у фокусі кримінологічного аналізу (український контекст). Роль феномену постпам'яті (М. Хірш) у детермінації злочинності в Україні.

ТЕМА № 4. Теоретико-прикладні засади кримінологічного аналізу особистості злочинця

Поняття та структура особистості злочинця. Кримінологічні ознаки осіб злочинців. Поняття та елементи криміногенезу. Призонізація в механізмі криміногенезу. Психологічна дезорієнтація та соціально-психологічне відчуження як ознаки злочинців. Маргіналізація, прекарізація як тенденції у структурних змінах осіб злочинців. Роль психічних аномалій та інших біологічних чинників в криміногенезі особистості.

Психоаналітичні, психолого-холістичні засади кримінологічного аналізу особистості злочинця. Залежний злочинець: поняття, типи, криміногенез.

Поняття та види кримінологічного профілювання. Методи кримінологічного профілювання. Джерела кримінологічної інформації про особистість злочинця.

Використання даних Єдиного державного реєстру судових рішень, Офісу Генерального прокурора, Інтегрованої інформаційно-пошуково

ТЕМА № 5. Теоретико-прикладні засади аналізу індивідуальної злочинної поведінки. Віктимологічний аналіз

Поняття та елементи механізму індивідуальної злочинної поведінки. Наукова дискусія щодо поняття мотиву. Інтегративний підхід до розуміння мотиву. Поняття мотиву, мотивації та мотивування злочинної поведінки.

Види мотивів злочинів. Зміст та кримінальні прояви мотивів самоактуалізації, безпеки, приналежності, визнання, ігрових мотивів. Ресентимент: від жертвовності до злочинності; ресентиментарна мотивація злочинів.

Поняття та особливості мотивації імпульсивних злочинів. Види імпульсивних злочинів. Аналіз механізму «парадоксальних» злочинів. Поняття та особливості мотивації звичних злочинів.

Роль зовнішньої обстановки, криміногенної ситуації у механізмі злочинної поведінки. Зміст та кримінологічна інтерпретації експериментів С. Мілгрема, Ф. Зімбардо, Дж. Дарлі й Б. Латане.

Роль потерпілого у створенні криміногенної ситуації. Види віктимної поведінки. Методичні засади віктимологічного аналізу злочинності.

Конкуруюча віктимність: поняття, зміст, криміногенне значення, наукові та методичні засади кримінологічного аналізу.

ТЕМА 6. Теоретико-прикладні засади кримінологічного прогнозування

Поняття та види прогнозування злочинності. Екстраполяція та експертні оцінки як методи кримінологічного прогнозування. Сценарний підхід у кримінологічному прогнозування: поняття, зміст, методичні засади застосування.

Індивідуальне прогнозування злочинної поведінки: поняття, підходи, прогностичні фактори, методи, сфери застосування. Підсистема «КАСАНДРА» Єдиного реєстру засуджених та осіб, узятих під варту: зміст, правова основи функціонування, суб'єкти використання. Методика визначення ступеня ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення.

Прогнозування злочинності та індивідуальне кримінологічне

ПРН1. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію до фахівців і нефахівців; зокрема, під час публічних виступів, дискусій, проведення занять.

ПРН4. Узагальнювати практичні результати роботи і пропонувати нові рішення, з урахуванням цілей, обмежень, правових, соціальних, економічних та етичних аспектів

ПРН5. Аналізувати умови і причини вчинення правопорушень, визначати шляхи їх усунення

**Програмні
результати навчання**

ПРН11. Розробляти та кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти в різних сферах юридичної діяльності, реалізовувати норми матеріального й процесуального права в

ПРН12. Надавати кваліфіковані юридичні висновки й консультації в конкретних сферах юридичної діяльності.

ПРН13. Відшукувати необхідну інформацію в спеціальній літературі, базах даних, інших джерелах інформації, аналізувати та об'єктивно оцінювати інформацію.

ПРН14. Розробляти та управляти проектами у сфері правоохоронної діяльності та з дотичних міждисциплінарних напрямів, аналізувати вимоги, визначати цілі, завдання, ресурси, строки, виконавців.

ПРН15. Модифікувати основні методи та засоби забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку

ПРН16. Використовувати сучасні методи і засоби системного аналізу, імітаційного моделювання, збирання та оброблення інформації для аналізу варіантів і прийняття рішень при виконанні професійних завдань.

ПРН19. Аналізувати обстановку, рівень потенційних загроз та викликів, прогнозувати розвиток дій правопорушників, вживати заходів з метою запобігання, виявлення та припинення правопорушень

<p style="text-align: center;">Критерії оцінювання результатів навчання</p>	<p>Оцінювання навчальної дисципліни проводиться за результатами поточного та підсумкового контролю:</p> <ul style="list-style-type: none"> - поточний контроль - 50 балів; - підсумковий контроль - 50 балів. - Оцінка за поточний контроль складається з оцінювання аудиторної та самостійної роботи здобувача вищої освіти. Оцінка за аудиторну роботу визначається як середнє арифметичне балів, які ним отримані на семінарських заняттях (здобувач має отримати не менш 5 позитивних оцінок) з коефіцієнтом 5. Оцінка за самостійну роботу визначається як середнє арифметичне балів, які отримані здобувачем за: реферати, програми (здобувач має підготувати не менш 2 проектів) з коефіцієнтом 5. <p>Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, які отримані здобувачем протягом семестру, та балів, які набрані на підсумковому контролі (екзамені).</p>
--	---

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
<p style="text-align: center;">97-100</p> <p style="text-align: center;">94-96</p> <p style="text-align: center;">90-93</p>	<p style="text-align: center;">Відмінно ("зараховано")</p>	A	<p>„Відмінно” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.</p>
<p style="text-align: center;">85-89</p> <p style="text-align: center;">80-84</p>			<p>„Дуже добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома – трьома незначними помилками.</p>
	Добре		

75-79	(“зараховано”)	C	„Добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані, якість виконання кожного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
70-74	Задовільно (“зараховано”)	D	„Задовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, містять помилки, робота з трьома значними помилками.
65-69			
60-64		E	„Достатньо” – теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
40-59	Незадовільно („не зараховано”)	F X	„Умовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
21-40			
1-20		F	„Безумовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

1. Поняття та предмет кримінологічного аналізу.
2. Фонові для злочинності явища як предмет кримінологічного аналізу.
3. Види кримінологічного аналізу.
4. Співвідношення кримінологічного та кримінального аналізу (SOCTA, ILP).
5. Цілі, завдання, функції кримінологічного аналізу.
6. Теоретичне і практичне значення кримінологічного аналізу.
7. Кримінологічна інформація: поняття, види.
8. Джерела кримінологічної інформації.
9. Статистичні методи кримінологічного аналізу.
10. Соціологічні методи кримінологічного аналізу.
11. Анкетування як метод збирання кримінологічної інформації: зміст, правила організації та проведення.
12. Інтерв'ювання як метод збирання кримінологічної інформації: види, правила організації та проведення.
13. Віктимологічне опитування: поняття, цілі проведення.
14. Кримінологічний експеримент: поняття, правила організації та проведення
15. Кримінологічний моніторинг: поняття, види, структура.
16. Державна автоматизована система кримінологічної інформації (ДАСКИ): характеристика стану, проблем та перспектив розробки.
17. Характеристика системи кримінального аналізу RICAS.
18. Поняття та ознаки злочинності.
19. Характеристика конструктивістського підходу до розуміння злочинності.
20. Характеристика статистичного підходу до розуміння злочинності.
21. Характеристика системного підходу до розуміння злочинності («школа злочинних підсистем», «невсько-волзька кримінологічна школа»).
22. Характеристика кількісних показників

**Рекомендована література (основна), інформаційні ресурси
в мережі Інтернет**

Основна

1. Бандурка О. М., Литвинов О. М. Протидія злочинності та профілактика злочинів: монографія. Харків: Вид-во ХНУВС, 2011. 308 с.
2. Бандурка О.М. Теорія і практика управління органами внутрішніх справ України: монографія. Харків, 2002. 748 с.
3. Бандурка О.М., Литвинов О. М. Злочинність як об'єкт феноменологічного аналізу. *Право і безпека*. 2015. № 3 (58). С. 6–10.
4. Блажівський Є. М. Моніторинг протидії злочинності в Україні : монографія. Х. : Золота миля, 2013. 372 с.
5. Голіна В. В. Криміногенний потенціал суспільства: поняття, зміст, форми реалізації // Проблеми законності : акад. зб. наук. пр. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого». Х. : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2012. Вип. 119. С. 166–176
6. Голіна В. В., Лукашевич С. Ю., Колодяжний М. Г. Державне прогнозування і регіональне планування заходів запобігання злочинності в Україні / за заг. ред. В. В. Голіни. Х. : Право, 2012. 304 с.
7. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології. Т. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. Київ, 2007. 424 с.
8. Кримінологічний довідник: довідкове видання / за наук. ред. д-ра юрид. Наук, професора, академіка НАПрН України Бандурки О. М.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, професора Джужі О. М. і д-ра юрид. наук, професора Литвинова О. М. Харків: Золота миля, 2013. 412 с
9. Кримінологія. Академічний курс / Кол. авторів; за заг. ред. О.М. Литвинова. К.: Видавничий дім «Кондор», 2018. 538 с.
10. Кулик О.Г. Злочинність в Україні: тенденції, закономірності, методи пізнання: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 288 с.
11. Костенко О. М. Культура і закон – у протидії злу. К. : Атіка, 2008. 352 с.
12. Литвинов О. М. Соціально-правовий механізм протидії злочинності в Україні : монографія. Х. : Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2008. 446 с.
13. Литвинов О. М., Орлов Ю. В. Антипостмодерн: кримінологічні етюди. Харків : Право, 2020. 280 с.
14. Литвинов О. М., Орлов Ю. В. Нариси з кримінології постмодерну. Х. : Право, 2019. 278 с.
15. Методика кримінологічного аналізу злочинності в Україні / О. М. Джужа, О. Г. Кулик, В. В. Василевич та ін.; за заг. ред. О. М. Джужі. Київ: ХНУВС, 2006. 192 с.
16. Моніторинговий кримінологічний аналіз злочинності в Україні (2009–2013 роки): монографія / Басараб Р. І., Богатирьова О. І., Бутович О. І. та ін.; за заг. ред. Є. М. Блажівського. Київ: Алеута, 2014. 634 с.
17. Наукове забезпечення функціонування системи Міністерства внутрішніх справ України: адміністративно-правове регулювання:

